

İTTİHADI MİLLİ

TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ

Sermayesi ve İhtiyatı:
4.000.000 T.L.

YANGIN — HAYAT — KAZA
TRAFİK VE NAKLİYAT
SİGORTALARI

İDARE MERKEZİ:

Ünyon Han Galata - İstanbul
Telefon: 44 48 88 6-7
Telgraf: TEMİNAT
P. K. 107 Galata

ÜNYON

SİGORTA KUMPANYALARI

Paris Merkezleri: 9, Place
Vendome

YANGIN, KAZA, TRAFİK ve
HAYAT

Türkiye İşletmeleri

Ünyon Han, Galata - İstanbul
Telefon: 44 48 88 Telgraf: Ünyon

HER İŞ ADAMI VE HER MÜESSESE, REKLAMLARINI İSTANBUL
TRAMVAY VE TUNEL İDARESİNİN OTOBÜSLERİNDE, TRAMVAY-
LARINDA, DİREKLERİNDE VE TUNELDE YAPIYOR.

SİZ DE MALİNİZİ VE MÜESSESENİZİ TANITMAK İSTİYORSANIZ,
İDARE'NİN BEYOĞLU'NDA, METROHAN'DA 4. ÜNCÜ KATTAKİ
İLÂNAT BÜROSU'NA MÜRACAAT EDEREK,

İ. E. T. T.

NİN VASİTALARINDA YER AYIRTINIZ.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Ağustos 1958

Onuncu
Yıla
Giriş
Sayısı

İÇİNDEKİLER:

METİN TARAMALARI	Mahmut Bağcı GAZİMİHAL
TÜRK FOLKLORUNDA KIBRIS KEMANESİ VE ZEYBEĞİ Halil B. YÖNETKEN	
HALK MÜZİĞİNDE TONAL-MODAL BÜNYE (I)	Veysel ARSEVEN
KANDIRA'DA KURBAN BAYRAMI	Muzaffer UYGUNER
ÇOCUK OYUNLARINDA EBE ÇIKARMA TEKERLEMELERİ (II)	C. ÖZTELLİ
SEFERİHİSAR OYUNLARI (III)	M. Necati ÖZSU
KIBRIS ETNOLOJİSİ VE ETNOĞRAFYASI	İhsan HİNÇER
BİR KONYA EFSANESİ: EVDİREŞE	Ahmet PETEKÇİ
AŞIK NECİP	Mehmet Halit BAYRI
ÇANAKKALE'DE ÇOCUK ADETLERİ	Yüksel DEMİR
SERİK'TEN MASALLAR: ZÜLFÜ SİYAH İLE ŞİHZADE	Hüsnü YILDIZ
BRÜKSEL SERGİSİ VE HALK DÂNSLARIMIZ — TÜRK HALK OYUNLARINI YAŞATMA VE YAYMA TESİSİ'NİN İLMİ ÇALIŞMALARI	
KIBRIS'TA 19 MAYIS GENÇLİK BAYRAMINDA MİLLİ OYUNLARIMIZI OYNİYAN TÜRK LİSELERİ GENÇLERİNE AIT RESİMLER	
BİZE GELEN KİTAPLAR	

Sayı: 109

Kuru: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Cumali Soydur

2058 257

109

İTTİHADI MİLLİ

TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ

Sermayesi ve İhtiyatı:
4.000.000 T.L.

YANGIN — HAYAT — KAZA
TRAFİK VE NAKLİYAT
SİGORTALARI

İDARE MERKEZİ:

Ünyon Han Galata - İstanbul
Telefon: 44 48 88 6-7
Telgraf: TEMİNAT
P. K. 107 Galata

ÜNİYON

SİGORTA KUMPANYALARI

Paris Merkezleri: 9, Place
Vendome

YANGIN, KAZA, TRAFİK ve
HAYAT

Türkiye İşletmeleri

Ünyon Han, Galata - İstanbul
Telefon: 44 48 88 Telgraf: Ünyon

HER İŞ ADAMI VE HER MÜESSESE, REKLAMLARINI İSTANBUL
TRAMVAY VE TUNEL İDARESİNİN OTOBÜSLERİNDE, TRAMVAY-
LARINDA, DİREKLERİNDE VE TUNELDE YAPIYOR.

SİZ DE MALİNİZİ VE MÜESSESENİZİ TANITMAK İSTİYORSANIZ,
İDARE'NİN BEYOĞLU'NDA, METROHAN'DA 4. ÜNCÜ KATTAKİ
İLANAT BÜROSUNA MÜRACAAT EDEREK,

I. E. T. T.

NİN VASİTALARINDA YER AYIRTINIZ.

TÜRK FOLKLOR (HALKBİLGİSİ) DERNEĞİ'NİN YAYIM ORGANIDIR
EKİCİĞİL MATBAASI

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Ağustos 1958

Onuncu
Yıla
Giriş
Sayısı

İÇİNDEKİLER:

+ METİN TARIMLARI	Mahmut Başgüç GAZİMİHAL	1
+ TÜRK FOLKLORUNDA KIBRIS KEMANESİ VE DEYİŞİ DANI B. KÖNTEKİN	Veynel ARSEYEN	2
+ HALK MÜZİĞİNDE TONAL - MODAL BİR NÜTE (I)	Muzaffer UYGUNER	3
+ KANDIRDA KURBAN BAYRAMI	M. Necati ÖZSU	4
+ ÇOCUK OYUNLARINDA EBE ÇIKARMA TEKERLEMELERİ (II)	Esma HİNCER	
+ SEFERİHİSAR OYUNLARI (II)	Ahmet PETERÇİ	
+ KIBRIS ETNOLOJİSİ VE ETNOGRAFYASI	Mehmet Halit BAYRI	
+ BİR KONYA EFSANESİ: EYDİREŞE	Yüksel DEMİR	
+ AŞIK NECİP	Hüsnü YILDIZ	
+ ÇANAKKALE'DE ÇOCUK ÂDETLERİ	TÜRK HALK OYUNLARINI	
+ SERİKİTEN MASALLAR: ZÜLFÜ SİYAH İLE ŞEHZADE	YASATMA VE YAYMA TESİSİNİN İLMİ ÇALIŞMALARINI	
+ BRÜKSEL SERGİSİ VE HALK DÂNELERİMİZ — TÜRK HALK OYUNLARINI	KIBRIS'TA 19 MAYIS GENÇLİK BAYRAMINDA MİLLİ OYUNLARIMIZI	
+ KIBRIS'TA 19 MAYIS GENÇLİK BAYRAMINDA MİLLİ OYUNLARIMIZI	OYNAYAN TÜRK LİSELERİ GENÇLERİNİN ART NESİMLER	
+ OTUNYAN TÜRK LİSELERİ GENÇLERİNİN ART NESİMLER	BİZE GELEN KİTAPLAR	

Sayı: 109

Kuruş: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Memleketimizin en büyük sanayi teşekkülü

S Ü M E R B A N K

Bankacılık hizmetleriyle de emrinizdedir.

S Ü M E R B A N K

Mevduat sahiplerine en fazla menfaat temin eden Bankadır.

İkram'ye çekilişlerinde:

Apartman daireleri, zengin para ikramiyeleri:

Bunlara ilâveten: Mevduat sahiplerine en geniş imkânlar dahilinde
yünlü ve pamuklu satışlarında %10 tennizât.

S Ü M E R B A N K

Sermayesi : 500.000.000 Türk Lirası
Umum Müdürlük : ANKARA
Şubeleri : ANKARA, ADANA, BAĞÇEKAPİ, BALIKESİR,
BURSA ESKİŞEHİR, İSTANBUL, İZMİR, KARA-
BÜK, KAYSERİ
Ajansları : BEYOĞLU (İst), DEMİRCİ, EŞREFFAŞA (İzmir)

Sümerbank'ın Müesseseleri:

Sümerbank Alın ve Satım Müessesesi — İstanbul
Sümerbank Ateş Tuğlası Sanayii Müessesesi — Filyos
Sümerbank Bakırköy Pamuklu Sanayii Müessesesi — İstanbul
Sümerbank Easma Sanayii Müessesesi — İzmir — Halkapınar
Sümerbank Çimento Sanayii Müessesesi — Sivas
Sümerbank Deri ve Kundura Sanayii Müessesesi — Evcokoz — İstanbul
Sümerbank Ereğli Pamuklu Sanayii Müessesesi — Ereğli — Konya
Sümerbank Kayseri Pamuklu Sanayii Müessesesi — Kayseri
Sümerbank Kendir Sanayii Müessesesi — Taşköprü
Sümerbank Malatya Pamuklu Sanayii Müessesesi — Malatya
Sümerbank Merinos Yünlü Sanayii Müessesesi — Bursa
Sümerbank Sungüpek ve Viskoz Mamulleri Sanayii Müessesesi — Gemlik
Sümerbank Yünlü Sanayii Müessesesi — İstanbul

Sümerbank'ın Teşebbüsleri:

Kütahya Keramik Fabrikası

HER İŞ ADAMI VE HER MÜESSESE, REKLAMLARINI İSTANBUL
TRAMVAY VE TUNEL İDARESİNİN OTOBÜSLERİNDE, TRAMVAY-
LARINDA, DİREKLERİNDE VE TUNELDE YAPIYOR.

SİZ DE MALİNİZİ VE MÜESSESENİZİ TANITMAK İSTİYORSANIZ,
İDARE'NİN BEYOĞLU'NDA, METROHAN'DA 4. ÜNCÜ KATTAKI
İLANAT BÜROSUNA MÜRACAAT EDEREK,

I. E. T. T.

NİN VASITALARINDA YER AYIRTINIZ.

23 Eylül 1958

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AGUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No: 109

AGUSTOS 1958

YIL: 10 — CİLT: 5

Metin Taramaları

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHAL

Cahit Öztelli kardeşimizin (dergiminin nisan sayısında çıkan) araştırma prensipleriyle ilgili dikkate değer yazısı üzerinde duracağım. Evvelâ teşekkür ederim: çünkü benim ufak tefek yazılarına fazla önem vermek inceliğinde bulunmuş. Asıl önemli olan nokta, çalışma tarzının verim imkânları ve taranması gereken metinlerin çokluğudur. Nâçiz denemelerimin yurt içi ve dışı bibliografyalarında sık sık yer aldığını görmek konu adına şevkimi artırdığını yazısı da bu cümleden oldu: içinde muhtelif tasvip ve takviye notları var. Çalışma prensipinde yazar bana hak veriyor ve aynı yola katılmış görünüyor.

Anadolu metinlerindeki maddeler iyice taranmadan sırf folklor derlemelerinden musiki tarihi adına medet ummak yarım iş olacaktır. En eski maddelerin yeni folklor durumundaki hayatı kontrol edilirken, bir taraftan da en eski metinlerin Asya metinleriyle olan bağılılığı araştırılır. Oralardan bu tarafa unsur geçişlerini buluşturabilmenin tek çaresi bu oluyor. İzler, tesadüfî metinlerdedir.

Tarama ve derleme ciltlerini konumuz bakımından daima taradığım için sayın Cahit Öztelli'nin kelime listelerinde fazlalıklar bulmadım. Beni sevindiren cihet onu bu işde yardımcılığa başlamış görmektir. Ara sıra tamamlayıcı

listeler çıkarırsa mutlaka faydalanırız. Gençlik yazılarımdan olarak vaktiyle Bartın gazetesinde «Sipsi» nin çeşitlerine ve «sıbzı» ile olan bağılılığına dair bir iki makale çıkarmıştım. Sonradan aynı konuda o kadar malzeme topladım ki, yakında neşrettiğim zaman epey ipuçları yakalandığı görülecektir.

Kaygusuz Abdal'ın şiir parçasındaki «ıklık» tashihi bana rahat bir nefes aldırdı. «İki kılı saz» düzeltimi de haklı görünüyor. Kılı ve Tüllü kelimelerini arap harflerle yanyana yazarsak imlâların pek benzeştiğini görürüz; el yazısında okuma yanlışlığına mucip olabilir. Maamafih Anadolu'da «ikitelli» adında da bir saz vardı: Yunanistanda bir ad «kitelis» kılığına girmişti!

Kâbusname türkçesinde «Türkü» ve «Ezgi» kelimelerinin geçişi zaman bakımından mühimdir (XIV. yüzyıl). Alışır Neval'nin türkü'den bir icat yeniliği diye söz açması şu halde yanlıştır (XV. yüzyıl). Kelimenin Anadoluya Oğuzlarla gelmişliği şimdi anlaşılıyor.

Pir Sultan Abdal'ın şiirindeki «Ak yaz yay ile» ifadesi mühim. Ak kelimesi o asırda ok demektir; yazmak fülü de yaylatacak çekmek demek olabilir. Şu halde «yay ile ok gibi çal» demek istemiş olabilir. Keman arşesinin eski adı ok idi.

Genellikle çalgı anlamındaki saz kelimesinin türkçeden farsçaya geçmiş

Türk Folklorunda Kıbrıs Kemanesi ve Zeybeği

Yazan: Hali Bedi YÖNETKEN

1937 de başlayıp 1953 e kadar 17 yıl süren ve 10000 halk ezgisinin plâk, tel ve banda alınmasıyla sona eren Marif Vekâleti Halk Etüdüleri derlemelerinden 1942 de yapılan Isparta, Burdur, Antalya (yalnız Batı ilçeleri) ve Muğla vilâyetlerine hasredilmişti. Bu derlemede Ispartadan itibaren Güneye, eski Tekeye doğru uzanan bölgede orijinal halk ezgisi olarak Teke Zortlatması, Teke ve Yürük Boğaz havaları, çabuk tempolu Datdiri, Gagkiri havaları, Duguk boğazi, Garilom. Dımdan havaları, süit halinde aşiret ezgileri, uzun ince havalar, gurbet havaları, kesintileri, okşamalar, ölgün havalar, çeşitli zeybekler, oyunlar, Karakoyunlu, Sarıkeçili, Saçkaralı aşiretlerinden, Yürüklerden, Tah-tacı ve Aptallardan bir çok orijinal melodiler, Şah İsmail, Kesik Kerem, Karacaoglan, Garip'ten deyişler, Alevi Samahları derlemiş, ayrıca bu bölgede halk müzik âleti olarak Sipsi — Çifte, Dırnak, Kemane, İklik. gibi âletlerden ezgiler kaydetmiştik. Bunlardan başka bu sazlar arasında bir de «Kıbrıs Kemane» veya «Gıbrıs Kemane» adlı bir âlete rastlamıştık. Kıbrıs kemanesi adını taşıyan bu âlet bildiğimiz kemandı, yalnız kemence gibi çalınıyordu. Güney Anadolu'da halk arasında o kadar yaygın bir halde bulunan ve Anadolu Türk müzik folklorunda o derece kuvvetle yer

kelimelerden olduğunu sanıyorum. Bizde kaz, yaz kelimeleri gibi imalesiz söylenir; «sazlık» gibi farsçada olmiyan müş-takları da vardır. Doğrusunu metin ki-demleri içinde dilciler bulur.

Sayın arkadaşımızın eski makalelerin bir cilt halinde toplanarak neşrini istiyor. Mecmuamız bu yolda bir kitaplık kurabilir. Dergimizin ilk sayılarında İkik hakkında iki makalem vardır. Onları bu defa bir kitap hacmine kadar genişlettim. Sözü geçen kitap şu anda Ankara Ses ve Tel Birliği yayımlarının 1 numaralı olarak basılmaktadır: *Asya ve Anadolu metinlerinde İkik* (Ankara 1958, resimli).

almış olan bu âletin mevcudiyeti, Anadolu'nun Kıbrıs'a olan içten yakınlığının ve Kıbrıs'ın ana vatan parçası oluşunun folklor yolu ile de açık ve mânâlı ifadesidir Bilhassa Güney vilâyetlerimizde halkımız Kıbrıs'a o kadar hasır neşir olmuştur ki Kıbrıs tamamen bir İçel, bir Antalya veya bir Antakya vilâyetimiz gibi telâkki olunmuştur. «Gıbrıs Kemane» bunun delillerinden bir tanesidir.

1946 derlemesi Hatay, İçel ve Antalya (yalnız doğu ilçeleri) ya tahsis olunmuştu. Biz o yıl içelden itibaren Batıya doğru bütün Akdeniz kıyılarında, Kıbrıs'a karşı karşıya olan memleketlerimizde yaptığımız derlemede Güney Tahtacılarından, Abdal'lardan çeşitli «Menge — Mengi» havaları (Uzun, Orta, kısa Mengiler). Ölüm yakımı, yakma — ağıtlar, Gurbet havaları, okşamalar, Sille oyunları Sallamalar çeşitli zeybekler, buhassa Sınfke zeybekleri, içinde Köroğlu adı geçtiğinde Köroğlu zeybeği diye anılan zeybekler ve «Kıbrıs Zeybeği ve Sallaması» gibi çok enteresan oyun havaları kaydettik. Bilindiği gibi zeybek halis Türk oyunlarından biridir. Daha ziyade Batı Anadolu, Ege dolaylarına mahsus bir oyun ise de İç, Doğu ve Güney Anadolu'da da çeşitli neveleri yaratılmıştır. Ankara, Elâzığ ve Güneyde Antalya, İçel, Antakya vilâyetlerimizde zeybek oyunlarının o bölgelere has çeşitleri oynanır Bu arada Kıbrıs da zeybek bölgesine dahil bulunmaktadır. Biz o yıl adı geçen bölgede çeşitli Kıbrıs zeybekleri zaptettik. Kıbrıs zeybeği gerek müzik ve gerek oyun ve ifade bakımından esas Anadolu zeybek karakteri taşımakla beraber çeşitleri içinde kendine mahsus bir özelliğe de sahiptir. «Kıbrıs Zeybeği» de Kıbrıs'ın Türk oyun folkloru bakımından Türk oluşunun, Anadolu'nun ve Türklüğün ayrılmaz bir parçası oluşunun parlak ifadesidir. «Gıbrıs Kemane» ile, «Kıbrıs Zeybeği», Kıbrıs'ın Türk folkloru yönünden ne kadar ilgi çekse yeridir.

Halk Müziğinde Tonal - Modal Bünye (Diziler)

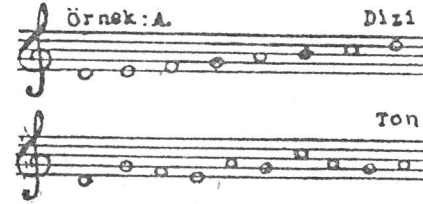
- I -

Yazan: Veysel ARSEVEN

Türk halk müziğinde diziye tamamlamayan melodilerin bulunduğunu «Halk Müziğinde Melodi» konusunda görmüş ve örnekler vermiştik. Buna rağmen bu melodileri de, mevcut derecelerın fonksiyonlarına ve karar seslerine bakarak, belli diziler içinde inceliyebiliriz. Bu yazımızda vereceğimiz örnekler, diziye daha belirli bir şekilde ortaya koyacaktır. Diğer yandan konu ile ilgisi olması bakımından, ara sıra kullanılacak bazı terimleri de kısaca açıklamak gerek.

Dizi: (Gam) : Sekiz komşu sesin bir sıra halinde iniş ve çıkışına,

Ton: Diziye teşkil eden seslerin bitişik veya ayrı ayrı olarak bulunmaları haline, denir. Dizilerde yalnız bir tek melodi şekli vardır, çünkü sesler peşisıra dizilmiştir. Halbuki tonun içinde aynı sesler her türlü şekilde işlenmeye elverişlidir. Örnek: A.

Tonalite: Dizilerin bünyesinde bulunan yarım seslerin yer değiştirmelerinden ötürü aldıkları ayrı mânâ ve karakterlere bürünüş haline,

Tarz (Mode): Bir dizi veya tonun değişik şekillerde tertip edilmesi haline denir.

Eski tonlar bir yana bırakılacak olursa, Batı müziğinin melodik esası, başlıca iki tarz üzerine kurulmuştur: Majör ve minör. Minör tarzın da tabii, armonik ve melodik şekilleri vardır. Bu vaziyete göre, Batı müziğinde diyezli ve bemollü diziler olmak üzere otuz kadar ayrı ton kullanılır. Halbuki Türk halk müziğinde aynı temel üzerine hareket edecek olursak, iki yüzü aşkın ayrı dizi teşkil etmek mümkündür. Meselâ:

Bir, möjar ikinci derece dizisini örnek olarak ele alacak olursak aynı kalıbı muhtelif dereceler üzerine tatbik etmek suretiyle onyediyi ayrı dizi teşkil edebilir. Örnek: B.

Türk halk müziğinde ondört ayrı tonalite kalıbı tespit edebildiğimize göre, iki yüz otuzu aşkın dizi teşkil edebiliriz. Bu, halk müziğimizdeki imkânların ne derece bol olduğuna canlı bir örnektir. Nitekim yirminci yüzyıl Batı bestecilerinden bir çoğu, majör ve minör tarzları yeter görmiyerek, atonal, politonal ve çeyrek ses gibi yenilikler aramak yolunu tutmuşlardır.

Aslında Türk halk melodileri hiçbir zaman Batıda olduğu gibi sesler, bir dizi meydana getirecek şekilde melodik yürüyüşler göstermez. Diziye, melodinin bünyesinden çıkarmak lâzım geliyor. Yâni, bizim halk müziğinde daha ziyade

Örnek: C.

de tonal bir egemenlik vardır.

Batı dizisini meydana getiren sekizli aralığı oniki tane yarım sese bölünür. Bu sisteme tempéré sistem denir. 17. yüzyılın sonlarında ortaya atılan bu tempéré sistem, 18. yüzyılın ilk yarısında kesin bir şekil almış, hattâ ünlü besteci Joh. Seb. Bach, bu sistemin doğruluğunu, fayda ve imkânlarını göstermek için «Clavcin bien tempéré» adlı iki ciltlik tanınmış eserini yazmıştır.

Türk halk çalgılarından cura, bağlama gibi sazların sapı üzerinde, bir sekizlinin, perde bağları ile oniki eşit kısma bölünmüş olduğu da bir gerçektir. Bu bölüntü, halk müziği eserlerinin çalınmasına yeter geliyorsa da, bazı bölgelerin havalarını çalabilmek için, bir iki perde daha eklemek lâzım geliyor. Eklenen bu perdeler, karar perdesini Re kabul ettiğimize göre Mi ile Mib ve Lâ ile Lâb perdeleri arasına düşer. Türk halk müziğinde bir sekizlinin oniki eşit kısma bölünmesi her ne kadar Batı tempéré sisteminin aynı değilse de, divan müziğinin gösterdiği çetrefil ayrılık kadar da birbirinin zıddı değildir. Bu bakımdan halk melodilerimiz, piyano gibi saoit perdeli çalgılarla çalınabilir, Batının çok ses tekniği ile kolayca bağdaşabilir ve büyük sanat eserleri için ana tem olarak kullanılabilirler. Çağdaş bestecilerimizin vokal ve enstrümental eserleri bunun en güzel örnekleridir.

Şimdi, Türk halk müziğinde kullanılan tonaliteleri alt alta gösterelim. Örneklerin birbiriyle mukayesesi yapılabilmek için Re tonu esas temel ses olarak alınmıştır. Aynı kalıpları diğer deceler üzerinde de kullanabiliriz. Örnek: C.

Dikkat edilirse, hepsi de ayrı kalıpta olan yukardaki dizilerin birbiriyle benzer kısımları var. Bunlar harflerle gösterildi.

Dizileri ayrı ayrı inceliyebilmek için, majör ve minör tonlarla olan alâkalarını bilhassa belirterek, her tonalite için ayrı örnekler verelim.

(Devam edecek)

Kandıra'da Kurban Bayramı

Yazan: Muzaffer UYGUNER

Bilindiği üzere Allaha kurban adanmak ve kurban etmek çok eski yıllarda da vardır. Kurban etmenin ilk topluluklardaki şekli mukaddes tanınan nehir ve göllere insanları atmak suretiyle yapılmıştır. Mısırdaki her yıl beldenin en güzel kızının Nil nehrine atıldığı, Danimarkadaki bataklıklardan çıkarılan genç kız ölümlerinin Milâttan önceye ait olduğunun tesbit edilmiş bulunması ve bunların da kurban edildiği yolundaki kanıtların genel olması tarihen bilinen gerçeklerdir. Türk - İslâm kavimlerindeki bugünkü inanca göre de evvelce insanlar kesilmek suretiyle Allaha kurban edilirdi. Hazreti İsmail'in babası tarafından kurban edilirken gökten bir koçun indiği inancı halk arasında herkesin bildiği bir hikâye olduğu gibi bu olayı tasvir eden resimlerin de evlerin duvarlarını süslediği bir gerçektir.

Allahın bu suretle insanları kurban etmemek yolundaki ikaz ve irsâdları üzerine bugün artık hayvanlar kurban olarak sunulmaktadır. Kurban edilecek hayvanların cinsleri ve nitelikleri de muavvendir. Sözelgelişi sakat ve yaralı hayvanlar, gebe olanlar kurban olarak kesilemez. Bugün memleketimizde olduğu gibi Kandıra'da da kurban olarak çok defa koçun, nadiren de sığır kullanılmaktadır.

Kurban edilecek hayvan çok defa bir gün önceden alınır. Çok daha önceden alınır özel olarak beslenen koyunlar da bulunur veya bir başkasının bu gâve için beslediği hayvan satın alınır. Kurbanın bayram sabahı alındığı çok ender hallerde vuku bulmaktadır. Kurbanlık hayvanın bir veya bir kaç gün önce satın alınmasının sebebi onun yıkanıp temizlenmesi içindir. Satın alınan hayvan yıkanır, temizlenir ve çok defa da kınalanır. Nisanlı bir erkeğin, başka bir devimle oğlan evinin nisanlı kıza kurban göndermesi örfü de bulunmaktadır. Bu sebehle bayram sabahı gönderilen bu gibi kurbanlıklara ayrıca gelin teli de takılır. Bu gibi hayvanların ha-

mamda yıkandığı dahi görülmüştür. Bu da kesilecek kurbanın kutsallığını ve kurban kesme işinin önemini gösterir. İşte kurban kesiyorum kabilinden bir fikirle hareket edilmemesi Allaha karşı duyulan minnettarlığın bir başka belirtisidir.

Bayram sabahı namaz kılındıktan sonra kurban kesme töreni yapılır. Kurbanı ya evden biri veya bir kasap keser. Kurban kimin için kesilecekse onun ayrıca iki rekât namaz kılması gerekir. Bundan sonra kurbanın gözü bağlanır ve hazırlanmış olan çukurun başına getirilir. Bu arada kurban kimin için kesildiği belirtilir ve dua edildikten sonra da kurban kesilir. Kurbanın eziyet çekmeyecek şekilde kesilmesi ve bu arada sakatlanmaması (sözgelimi boynuzunun çıkmaması, ayağının kırılmaması) için ihtimam edilir. Yüzme olayında herhangi bir özellik yoktur. Yalnız derinin tulum olarak çıkması sağlanır. Güzelce yüzüldükten sonra parçalara bölünmeye başlanır. Burada dikkat edilen bir nokta hayvanın sağ budunun ev için ayrılmasıdır. Bu özellikle ayrıldıktan sonra diğer kısımlarının parçalanmasına geçilir. Kesen kişinin parçalaması bu şekilde bittikten sonra parça etler eve taşınır ve verilecek kişilere göre parçalama faaliyeti evde devam eder. Ev sahibi isterse kurban etinin varısını alakovar ve diğer yarısını fakirlere, komşulara, hısım ve akrabaya dağıtır. Yarısının dağıtılması şarttır. İstenirse tamamı da dağıtılabilir.

Adına kurban kesilen kişi kurban etinden bir parça yemeden o sabah ağzına hiç bir şey koyamaz. Bir şey yiyip içemez; sigara içmesi dahi caiz değildir. Buna kurban orucu denir. Kurban orucu kurban etinden ve çok defa ciğerinden verilen bir parça nışm's etle bozulur. Ve ondan sonra artık yiyip içmekte serbesttir.

Bu şekilde sona eren kurban kesme töreninden sonraki bayramlaşma faslı normal olarak devam eder.

Çocuk Oyunlarında Ebe Çıkarma Tekerlemeleri

- II -

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Geçen sayımızda başladığımız tekerlemelerin son kısmını da veriyoruz:

- 5
İğne battı
Canımı yakdı
Tombul kız
Arabaya koş
Arabanın tekeri
İstanbul şekeri
Hop mop
Altın top
Bundan başka oyun yok
- 6
Anya manya
Kumpanya
İki şişe şampanya
Şampanyayı içdim
Tarlayı biçdim
- 7
Çıt pıt
Nerden geldin
Ordan çık
Kız saçların kıvrıcık
Sen bu oyundan çık
- 8
Bir iki üç dört beş altı yedi
Bunu sana kim dedi
Diyen dedi
On yedi
- 9
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 on
Kırmızı don
Git komşunun damına kon
- 10
Bir iki üçler
Yaşamın Türkler
Dört beş altı
Polanya battı
Sekiz dokuz
Ruslar domuz (veya Alman)
On, onbir, oniki
İngiltere tilki
Onüç, ondört, onbeş
Fransa kalles
- 11
Ho, ho rizon
Keterizon.

MUHTELİF OYUNLAR İÇİN EBE ÇIKARMA TEKERLEMELERİ

- 12
Birim birim bir altı
Deniz gibi kum altı
Gelin kızlar sayalım
On altıdır on altı
- 13
Çarşıya vardım
Türlü türlü kumaşlar var
Ne renk alayım
Bay ve bayanlar
Ayakta duranlar
Kırmızı kaytanlar
- 14
Ayşe hanımın keçileri
Kişim kişim kişiyor
Arpa saman istiyor
Arpa saman yok
Kilimcide çok
Kilimei kilim dokur
İçinde bülbül okur
O bülbül benim olsa
İki kardeşim olsa
Biri oğlan biri kız
Biri ay biri yıldız
Hop çikolata piyasa
Hop çikolata piyasa
Akşam yedim salata
Kız senin baban kerata
- 15
Portakalı soydurdum
Baş ucuma koydurdum
Ben bir yalan uydurdum
- 16
Asma yıkıldı
Suyu sıkıldı
Benim kara köpeğin
Canı sıkıldı
- 17
O, o, o
İne minne
Ucu dinne
Filfillice
Kuş dillice
Laka luka

Seferihisar Oyunları

- III -

Yazan: M. Necati ÖZSU

«YUTTURMAM» ORTA OYUNU :
Bu oyun kızların, aldanmayacak gençlerin oyunudur. Oyunda çok dikkatli olmak —deyim uygunsu— dalgaya düşmemek lazımdır.

Oyun, oturak ve eşli oynanır. Eşlerden herhangi bir eşin eşine «Eşim-eşim şaşkın eşim, düşkün eşim; Koca dağda bir domuz ölmüş, şişmiş, kokmuş kime yutturalım?» diye sorması üzerine başlanan oyunu, sorulan eş, sözcük «Ayşe ye yutturalım» diye cevaplar. Bunu adı geçen kişinin eşinin «Yutturmam..» diye karşılması lazımdır. Gene aynı eş «E... kime yutturalım?» diye sorar. Bukez o eş. «Eviririm çeviririm senin ağzına». Öbür eşlerden biri için «Eviririm çeviririm Fatmanın ağzına» şeklinde cevaplar. Tüm bunları adı geçenlerin eşleri, derhal «Yutturmam..» diye cevaplayamaz ise, sözü geçen pis şeyi yutmuz sayılarak, eşi ile birlikte oyundan çıkarılır.

Oyun aldanmak kuşkusu içinde devam ettiği için, bazan birkaç kişinin birden «Yutturmam...» diye bağırarak, bazan da yutan bir eş için «Yuttu..»

yuttu..» diye çığlıklar atıldığı görülür. Böylece devam eden oyun sonucu, yutmıyan açığız eşlerin kimler olduğu meydana çıkar.

«HORTLAK» ORTA OYUNU :

«Hortlak» bilindiği gibi, bazı inançlara göre, ölülerin mezarlarından çıkararak insanlar arasında dolaşanlarına denilmektedir. Bu korkunç şeyi, kadınlar Seferihisar dolaylarında çok başarılı bir şekilde canlandırır.

Oyun, bir kişi tarafından, habersizce ayrı bir odada hazırlanır. Yapılan makyaj: Üç-dört kiprit çöpüne dolanan pamuklar diş yerine ağza alınarak, uygun bir şekilde tutturulur ve yüz, pudra veya un ile iyice ağırtılır. Bundan sonra vücudun her yerini örtebilecek büyüklükteki beyaz bir örtünün bürünülmesi ile hortlak hazırlanmış olur.

Oyunda, habersizce içeri girilerek ağır-ağır dolaşmaktan başka yapılacak birşey yoktur.

Oyunda kadın ve çocuklar çok korktukları için, pek seyrek düzenlenen bir oyundur.

Piring
Turunc

18

Ho, karşıdaki kazlar
Yumurtlamazlar
Şimdiki kızlar
Söz anlamazlar
Doktor gelir tık tık
Elinde ibrik
Biz bu oyunlandan bıktık.

19

Doramilâ
Doramilâ
Hop bir eş
Maroldeş
Kör Hasan
Sadık eş

ELÇIKARMA OYUNUNDA DA SÖYLE BİR TEKERLEME SÖYLENİR:

20

Elim elim epenek
Kelden çıkan kepenek
Kepeneğin ne suç
Süleymanın ne hacı
Bindim gittim Haleb'e
Halep yolu canbazarı
Ayı beni korkuttu
Kulaklarını sarkıttı
Sallım sullum
Salla bunu
Çek şunu.

21

Kat kat kadife
Kızın adı Hanife
Oturmus halı diker
İçinde bülbül öter
O bülbül benim olsa
Hop çikolata
Piyasa.

BITTİ

Kıbrıs'ta Milli Günlerimizde Oynanan Danslar

Kıbrıs'ta Lefkoşa Türk Kız Lisesi ve Erkek Lisesi öğrencileri, gerek 23 Nisan ve gerekse 19 Mayıs şenliklerinde meşhur «Kıbrıs Zeybeği» ni ve diğer Türk Halk Dansları'nı oynayarak büyük bir ilgi görmişlerdir. Yukarıdaki resimlerde gençlerimiz, Lefkoşa'da eski Cirit, yeni adile Taksim alanında onbinlerce ırkdaşımızın önünde oyuna başlarken görülmüşlerdir.

İncelemeler :

Kıbrıs Etnolojisi ve Etnoğrafyası

Yazan: İhsan HİNÇER

Kıbrıs'a ilk yerleşen kavim'in tarihten önceki çağlarda Nuhun oğlu Yafes'in torunu Yayan'ın oğlu Kittium ile gelenler olduğu bilinmektedir (1).

Ada, daha sonra Fin'kellerin, Asurilerin, Fars'ların el'ne geçti.

Türkler ilk önce Milâd'tan 2 bin yıl evvel Ortaasyadan Anadolu'ya, oradan da Kıbrıs'a geçtiler. Bunlar Akar Türkleri idi. Buralara mitoloji, kültür, sanat ve savaş tekniklerini de beraber getirdiler. Daha sonra Girit, Sisam ve Rados'u aldılar. Euralardaki yer, mitoloji ve tarih olaylarına adlarını verdiler.

Kıbrıs, Halife Osman zamanında da ilk müslüman istilâsına uğradı. Böylece adaya ilk defa müslümanlar ayak basmış oldu.

Sokullu'nun sadareti zamanında, 1570 yılında 200 harp gemisi, 50.000 piyade, 6.000 yeniceri, süvari ve istihkâm kuvvetile Lala Mustafa Paşa Kıbrıs önlerinde görüldü. Ordu ve donanma, Pağışah II. Selim tarafından Kıbrıs'ı fethine memur edilmişti.

Kıbrıs, 15 Eylül 1571 Cumartesi günü fethedildi.

Anadolu'nun her tarafından asker toplandı. Halk Kıbrıs seferine büyük ehemmiyet verdi. Konya, Karaman, Denizli havalisinden toplanan gönüllüler ön safı işgal ediyordu. E'lhassa Konya halkı bu sefere büyük ilgi gösterdi. Hâlen Konya'da Türbe-i Mev'âna'da meftun Konya ve Karaman Peylerbevi Hasan Paşa da fethine memur edildi. Konya ve havalisinden topladığı askerlerle savasa katıldı. Ölenler şehit oldu. Kalenlar, Kıbrıs'a yerleşti. Bekâr gönüllülerin oradan kız alıp Türk karakterlerini bozmamaları için Kıbrıs'a Anadolu'dan Türk kızları göndermeye karar verildi. O zaman bu hâdiseye «Kıbrıs'a kız sür-günü» denilmesi meşhurdur (2).

Türkler Adava yerleştikten sonra Venedikliler zamanındaki vergi sistemi kökünden kaldırıldı. Yerine 3 misli hafif vergiler konuldu. Ayrıca Anadolu'dan gelip yerleşecek olanlara 3 senelik

vergi muaflığı tanındı. Yerleştikleri topraklar kendilerine verildi. Kıbrıs'ın fetihine ait aşağıdaki vesika bu hususu aydınlatmaktadır:

«Vilâyet-i Karaman'da vâki olan kadılara hükmü ki,

Hâlâ taht-ı kazanızdan eğer reyâya ve eğer gayriden Kıbrıs'a varup sâkin olmak isteyenleri men'eylemeyüb göndermek emredüb buyurdum ki vüsül bulduka anın gibi taht-ı kazanızdan eğer reyâyâ ve eğer gayriden ihtiyarları ile cezire-i Kıbrıs'a varup sâkin olmak isteyenlere icâzet vîresin ki cezireye varup murad edindikleri yerlerde sâkin olup kâr ü kışblerinde olalar.

23 Zilkade 978.

NOT : Vesika aslında dahil burasının böylece boş bırakıldığı görülmektedir (3).

Türk-Mogol İmparatorluğu bütün yakın şark ve Avrupa kıyılarına dayandığı zaman Cengizhan'ın torunu Cuci Han, ondan sonra da Batuhan, Kıbrıs'ı «Kanadı altına aldı» (4).

Kıbrıs'ın fethi konusunda yakılan türkü ve destanlar da büyük bir yer tutmaktadır (5).

1790 da Kıbrıs'ta 60.000 Türk, 20.000 Rumca konuşan kitle vardı (6). Hâlen Ada'da 120.000 Türk olmasına rağmen, Kıbrıs dışında 400 bin Kıbrıslı Türk yaşamaktadır. Halbuki Kıbrıs'taki Rumların % 80 ini dışarıdan gelen Rumlar teşkil etmektedir. Buradaki Yunan asıllı sanılanların dahi Rum olmadığı hususunda ünlü Antropoloji âlimi Eugène Pittard 1924 de yayınladığı «Les races et l'histoire» adlı eserinin 165 ci sayfasında, Karadeniz, Ege ve Akdeniz'deki nüfus ekseriyetini hiçbir zaman Yunanlıların teşkil etmediğini, bunların damarlarında Yunan kanı bulunmadığı halde Yunanlılaştırılmak istendiğini or-

(1) Prof. İsmail Hükmet Ertaylan: Tarih Boyunca Kıbrıs. Yeni İstanbul Gazetesi 7.5.1957

(2) Prof. Dr. Mustafa Akdç: Kıbrıs Dâvası ve Hakkımız. Zafer Gazetesi, 2.Ağ.1958.

(3) Muzaffer Erdoğın: Onaltıncı Asırda Konya.

(4) Leon Kahun - G. Behtiyar Göker: Gök-bayrak, Sf. 291. Ayrıca bakınız: Burhan Basım ve Yayımevi'nin yeni baskısı, sayfa 194.

(5) Tarih-i Osmanî Mecmuası, Cilt 13 - 24, Sayfa 1177 - 1231.

(6) Report of M. de Vezin. English Consul General in Cyprus, Excerpta Cypria, Page 368, By C. D. Cophani.

Yazan: Ahmet PETEKÇİ

Konya'nın 6 kilometre Kuzey - Doğusunda, Abdurresit köyünün bir kilometre doğusunda ve Konya - Karaman yolu üzerinde bir hüyük vardır. Bu hüyükün teşekkülünün garip bir rivayeti var. Hüyükün küçük oluşu bu varyantın sağlığını kuvvetlendirmektedir.

Alâaddin Keykubat Hanla, Alaiye Tekfuru bir türlü hudut mes'lesini halledemezler, bahara kadar harp hazırlığı yaparlar, geç güze kadar harp ederler. Karlar yağıp, yollar kapanınca kalelere çekilirler, yine yılmak, usanmak bilmeden harp hazırlığına başlarlarmış. Bahara da tekrar harp tutarlar, böylelikle yıllarca harp devam eder, gidermiş.

Nihayet hududun tesbitinde şöyle bir karar alırlar. Her iki Kural hükümet merkezinden horozlar öterken hareket edecekler ve karşılaştıkları yer, hudut olacak.

Alâaddin Keykubat Han horoza biber ve tuz yedirir. Tellâl çağırarak, kenditaya koymuştur (7).

Kıbrıs Vakıflar İdaresi, idarî ve içtimaî cepheden de Kıbrıs'ı bir Türk ili yapmıştır. Kıbrıs topraklarının yarısından fazlası Türklerin tapulu malıdır.

Bütün bu hakikatlerden sonra Kıbrıs'ın Türkiye'ye 75 kilometre, Yunanistan'a 1.100 kilometre uzaklıkta olduğu gözönüne alınırsa, Türkiye'mizle olan coğrafya bütünlüğü de kendiliğinden ortaya çıkar.

4 Haziran 1878 salı günü, 307 sene elimizde kaldıktan sonra muvakkaten İngiliz işgaline geçti. 1923 yılına kadar hukuken bizim olarak kalmıştır.

Meşhur Türk gezgini Evliya Çelebi de seyahatnamesinde Türk Kıbrıs'tan bahseder. Dikkate değer olaylar anlatır. Dergimize bunları gelecek sayılarımızda naklen alacağız.

Kıbrıs, bugün de herşeyile Anadolu'nun Akdeniz'deki devamıdır.

(7) İsmail H. Danişmend: «İslâm ve Türk Tarihinde Kıbrıs, Türk Düşüncesi Dergisi, Cilt 8/9, Sayı 15/16 - 48/49, Şubat-Mart 1968, Kıbrıs sayısı, Sf. 14.

sine yaya olarak refakat edecek kişiye tek kızı Eşe Sultanı vereceğini ilân eder.

Sarayın çobanı Eşe'yi sevmektedir.

Çoban bu işe talip olur. Eşe de çobanın bu arzusunu babasına kabul ettirir. Günü gelince horozlar öterken Alâaddin Hanla Çoban yola düşerler. Arap atı köpüre köpüre, çoban kanter içinde yaya olarak yola devam ederler. At ne kadar rahvan giderse, çobanın o kadar cabası artar. Alâaddin Han bir türlü çobanı geçemez.

Sabaha doğru, Hadimin Taşkent'i - Pirlerkondu - ne vasıl olurlar. Hünkâr çeşmeden su içmek için susağı doldurur, fakat çeşmedeki kadın susağın içine çam yaprağı atar. Hünkâr üç defa susağı dolurur. Kadın üç defasında da çam yaprağını içine atar. Dördüncü defasında çam yaprağını atmaz ve Hünkârla çoban sularını içer, yollarına devam ederler. Biraz daha gittikten sonra Alaiye Tekfuru ile karşılaşır. Otururlar. Konuşurlar ve nihayet hudut taşını dikmeye karar verirler. Alaiye Tekfuru büyük bir taşın dikilmesini teklif eder. Keykubat Han ise çobana emrederek:

— Atın torbasına toprak doldur da şuraya döküver, der.

Çoban torbayı doldurur ve döker, biraz sonra bir torba toprak büyücek öir hüyük olur.

O günden bu güne Konya ile Antalya arasındaki sınır bu hüyük olur. Keykubat Hanla, çoban Tasken'e dönerler. Yine çeşmeden su içerler. Keykubat Han sabahki kadını aratır. Kadına:

— Susağa çam yaprağını niçin attın, diye, sorar.

— Sultanım, terliyidiniz, su size dokunacaktı. Çam yaprağını atmakla sizi oyalamış ve terlerinizi soğutmuş oldum ve böylelikle de tesirini azaltmış oldum.

Alâaddin Han bunun üzerine:

— Dile benden ne dilersem der.

— Sağlığını dilerim Sultanım, cevabını alır. Sultan:

— Ne istersen vereceğim, diye ısrar

eder. Kadın yine:

— Sağlığını isterim, sultanım, der.

O zaman Taşkent nahiyesinin dokuduğu bezler Konyada damgalanır ve bundan dolayı da bir miktar para alırlarmış. Taşkentliler bundan bıkılmış usanmışlar.

— Hünkârım bizim bezlerimiz Konya'da damgalanır ve bir miktar para alırlar, ferman buyurun da almasınlar, der.

Kevkubat Han:

— Bezleriniz damgalanmasın, Camlarımız da kurumasın, der.

O gündür bugündür camlar kurumaz ve hiç bir çam budandıktan sonra filiz vermediği halde, Taşkent'in camları filiz verir.

Çobanla Keykubat Han yola çıkar, Kevkubat Han atını sürer. Çoban koşar. Konya'ya yaklaştıkça Eşe Sultan hastalanır, yemez, içmez. Kimseyle konuşmaz. Memleketin nekadar ünlü hekimi varsa çağırırlar, bir türlü deva bulamazlar.

Kevkubat Han, Abdurresit köyüne yaklaştıkça, icini yavaş yavaş kemiren gururun tesirinden kurtulamaz. Bir çobana kızını vermek istemez. Bunun için de çobanı öldürmek ister. Atını üzerine sürer. Çobanın askı ona hız verir. O zaman Kevkubat Han mendilini yere atar. Çobana almasını emreder. Fakat Çoban Kevkubat Han'ın maksadını hisseder ve yalvarır:

— Kıyma sultanım, bana kıyarsan evlâdına kıyarsın, der. Fakat Kevkubat Han, mendili alması için ısrar eder ve Çoban eğilince, kılıncını çekerek başını uçurur.

Keykubat Han Konya'ya yaklaşıncaya ne karşılavıcı geleni görür ne Konvada koyup gittiği neş'eyi bulabilir. Herkeste bir sessizlik ve üzüntü. Kimseye birşey soramaz, Saraya gelir.

Ana Sultan:

— Hünkârım, bir tek evlâdın Eşe sultan rahmeti rahmana kavuştu. Bu sabaha kadar çok iyi idi, birden bire bozuldu ve hiçbir şey yemedi. Memleketin ünlü hocalarını ve hekimlerini çağırarak, bir çare bulamadılar. Hastalığı müddetince «Koş, koş, daha hızlı koş, dur-

Bize gelen KİTAPLAR

★ Neriman Refik Balcı: «Orduya Bedel Yiğit». Öz Türk Masalları serisi: 2. İkinci baskı. Rıza Koşkun Basım ve Yayımevi 20 X 14 boyunda, 80 sayfa; 150 kuruş.

★ Cahit Öztelli, Ali Çiçekli: «Küçük Folklor Çalışma Planı». Konya Gazeteciler Cemiyeti Yayınları: 3. 16 X 12 boyunda 8 sayfa. İstiyenlere parasız gönderilir. Dergimizden de istenebilir.

★ Azmi Güleç: «Fethin Yıldızı». Fethin 505. yılı dolayısıyla destan. Nur Yayınevi, Ankara. 16 X 12 boyunda, 56 sayfa, 150 kuruş.

★ Kemal Tahir: «Yedi Çınar Yaylası». Roman. Düşün Yayınevi, Düşün Serisi: 3. kitap. 16 X 12 boyunda, 384 sayfa, 5 lira.

★ Mehmet Gökalp: «Kahramanlık Şiirleri Antolojisi». İkinci basılış. Varlık Cep Kitapları: 127. 16 X 12 boyunda, 96 sayfa, 1 lira.

★ İlhan Berk: «Galile Denizi». Şiirler. Varlık Yeni Türk Şiiri: 36. 16X12 boyunda, 64 sayfa, 1 lira.

★ İsmet Üstek: «Kıbrıs Türküsü». Şiir. Başkent Ankara Dergisi yayını, sayı 2. 4 sayfa, 25 kuruş.

ma; koş.. Babam sözünde durur» diye inledi.

Ölürken de «Babam, beni çobanın mezarının yanına koysun», dedi. Cenaze sizi bekliyor Sultanım, der.

Keykubat Han büyük bir cenaza töreni hazırlar. Çobanın öldüğü yere büyücek bir mezar kazdırır. Çobanı buraya gömdürür. Eşe'nin cenazesini de getirtir ve çobanın kucağına koyar.

— Evdir Eşem, yat der.

Bu mezar birden bire büyür ve bir hüyük olur. Bu hüyüğe, halk Evdireşe adını koyar.

Abdurresit köyü hüyüğe yakın olduğu için Abdurresit ismi unutulup, köyün adı da Evdireşe diye anılmaya başlar.

Âşık Necip

Yazan: M. Halit BAYRI

Adı gibi eserleri de bugün tamami- le unutulmuş olan meydan şâirlerinden biri de Âşık Necip'tir. 1916 senesinde İstanbul'da tanımak fırsatını bulduğum Âşık Necip, o tarihte otuz beş yaşında olduğunu söyleyip dururdu. Şu hale göre kendisinin 1881 senesinde doğmuş olmasını kabul etmek lâzımgelir.

Âşık Necip'in nerede doğduğu, ana ve babasının kimler olduğunu bilmiyorum, fakat Rumeli şehirlerinin birinde hayata gözlerini açmış olduğunu tahmin ediyorum. Kendisi orta boylu, tıknaz vücutlu, esmer, ablakça yüzlü, mavi gözlü ve kara saçlı bir zattı. Mülkiye Okulundan (Şimdiki Siyasal Bilgiler Fakültesi) mezun olduktan sonra, il maiyyet memurluklarında çahşmış, muhtelif ilçelerin kaymakamlığında bulunmuştur. Nihayet Osmanlı İmparatorluğu Âyan Meclisinin Encümenler Bürosu şefliğine tayin edilen şâir, memleketimizde cumhuriyet idaresi kuru-

lunca emekliye ayrılmış ve elli dokuz yaşında iken 1940 senesinde vefat etmiştir.

Âşık Necip, konuşmayı çok sever, dostlarıyla uzun uzadıya sohbetten hoşlanırdı. Buna mukabil söylediği manzumeleri, pek nâdir olarak bir iki arkadaşına okur, eserlerini küçük bir defterin sahifelerine geçirilmiş olduğu halde cebinde saklamağı tercih ederdi.

Âşık Necip, her mevsimde Sarıyerde otururdu, bahar ve yaz aylarında tanıdıklarını, sevdiklerini evine dâvet etmek âdetiydi. 1922 senesi ilkbaharında beni de çağırmişti. Şâirin dâvetini kabul edip evine gitmişim. Oturduk, tatlı tatlı konuştuk, birlikte öğle yemeği yedik. Akşama doğru Sarıyer kıyılarında dolaşırken eski ve yeni edebiyattan, saz şiirinden, çalgılı kahve şâirlerinden bahsediyorduk. Âşık Necip coştı, birdenbire cebinden şiir defterini çıkardı, birkaç manzumesini bana okumak lütfunda bulundu. Çok beğenmiş görünerek bu manzumeleri yazmak arzusunu gösterdim. Âşık Necip beni kırmadı, şu koşmasını o söyledi, ben kuruşun kalem ile hemen bir kâğıt üzerine döktüm:

Pek akla sığmaz hilkat mâcerası,
Aldanıp zanetme iz'ane geliri;
Görünmez bu perdenin maverası,
Unulmadık işler meydana gelir.

İmkân ülkesinin hududu olmaz,
Her bağın goncası hazanla solmaz,
Âdem'in çilesi kolayca dolmaz,
Kaza, kader oku insana gelir.

Bak neye uğradık hiç beklemezken,
Çiçek başçesini kapladı diken,
Hangi hain eldir bu tohumu elen,
Düşünmenin sonu isyana gelir.

Necip'in şekvası hatâ değildir,
Yanan şey kalbidir, çıra değildir,
Tahammül olunur belâ değildir,
Taş, toprak ta olsa lisanı gelir.

Okumuş olduğu öteki koşmaları da yazmak için hazırlanırken Âşık Necip acele ile elimi tutarak: «Müsaade et, bir tane yazdığım yeter, diğerleri de yine benim defterimde kalsın» dedi. Tabii

Çanakkale'de Çocuk Âdetleri

Yazan: Yüksel DEMİR

Kentimizde ramazan geldi mi çocuklara gün doğar. Her gece sokağa çıkıp çeşitli oyunlar oynar, eğlenceler yaparlar. Bunlardan bir tanesi de «Sayacı» lıktır.

Çocuklar Ramazan geceleri toplanıp bir başkan seçerler. Bunun idaresi altında kapı kapı dolaşarak para toplarlar. Bu toplanan paraya saya derler.

Bu adet her Ramazan çocuklar tarafından tekrarlanır.

İlk gittikleri kapıda önce şu tekerlemeyi söylerler:

Allı kapı
Ballı kapı
Arkası büyüktür
Hanlı kapı

Ondan sonra ev sahibi gelip sayalarını verinceye kadar şu tekerlemeyi söy-

sesimi çıkarmadım. Fakat üzülmedim. Çünkü Âşık Necip'in herkesten sakladığı manzumelerinin hiç olmazsa birkaçını ele geçirdiğimi sanmış, sevinmiştim. O dakikada sevincimin yersiz olduğunu anlıyordum. Bununla beraber, Âşık Necip'e bir şaka yapmak hatırıma gelmişti, bu şakayı yapmakta da tereddüt etmedim.

Profesör İsmail Hikmet Ertaylan, 1922 senesinde «Düşünce» adile bir dergi çıkarıyordu. Ben de bu derginin yazı işlerini idare etmekte idim. Âşık Necip'in tesbit edebildiğim tek manzumesini «Düşünce» dergisinin 27 Nisan 1922 tarihli sayısıyla neşrettim. Bu hâdise üzerine Âşık Necip çok hiddetlendi, yalnız hiddetlenmiş olmakla kalsaydı, yine iyi idi, hemen benimle münasebetini kesti, bir daha o beni aramadığı gibi, ben de ondan bir haber alamadım. Hususiyle emekliye ayrıldıktan sonra Âşık Necip, Sarıyerden şehre inmez olmuş, evinde kitaplarla, şiirlerle başbaşa yaşamağı zevk edinmişti. Nihayet ölümünü arkadaşlardan öğrendiğim zaman gerçekten müteessir oldum.

Âşık Necip'in şiir defteri acaba şimdi kimin elindedir? Bu soruyu cevaplandırılacak herhangi bir kimse bul-

lerler.

Saya saya sayadan
Sular akar kayadan
Sayacı derler bize
Özendik geldik size
Ha baklava baklava
Baklavayı yedin mi?
Kıyısından alkoydun mu?
Ha bana ha sana
Kızını vermez Hasana

Ev sahibi gelip saya verince şu tekerlemeyi söyleyip başka kapıya geçerler:

Allı hanım gelliyor
Bize para veriyor
On para ver
Beş para ver
Ne verirsen ver

nacağını pek sanmıyorum. Yalnız bildiğim, inandığım bir şey var ki, o da Âşık Necip'in şiirlerini kimseye göstermemekle ve neşretmemekle, hem bu mahsullere, hem de kendisine acımadığıdır.

ÜNİYON

SİGORTA KUMPANYALARI

Paris Merkezleri: 9, Place
Vendome

YANGIN, KAZA, TRAFİK ve
HAYAT

Türkiye İşletmeleri

Ünyon Han, Galata - İstanbul
Telefon: 44 48 88 Telgraf: Ünyon

İTTİHADİ MİLLİ

TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ

Sermayesi ve İhtiyatı:

4.000.000 T.L.

YANGIN — HAYAT — KAZA

TRAFİK VE NAKLİYAT
SİGORTALARI

İDARE MERKEZİ:

Ünyon Han Galata - İstanbul

Telefon: 44 48 88 6 - 7

Telgraf: TEMİNAT

P. K. 107 Galata

Zülfü Siyah ile Şihzade

Derliyen: Hüsnü YILDIZ

(Anlatan: Serik İçesinin Zaimler Köyünden Sükrüye Yıldız, 41 yaşında.)

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde cinler cirit oynarken eski hamam içinde bir varmış, bir yokmuş bir padişahın üç oğlu varmış. Bir de kırk odalı bir sarayı varmış. Padişah ölmeden önce lalaya tenbih eder. «Oğullarım sarayı gezmek isterler. Onlara otuz dokuz odayı gezdir. Kırkinci odayı kat'iyen açma. İtiraz ederlerse, senin babah, ecdadın öldüler, bu odayı açmadılar. Babanızın vasiyeti bu, de» diye tenbihte bulunur. Günlerden bir gün, lalaya gelip, «Yahu babamızdan bize gezilecek yer kalmadı mı?» der, büyük oğlan. Lala da: «Hay hay evlâdım! İşte kırk odalı bir sarayı, bir bahçesi var. Gel, gez, gör..» der. Lala önde, oğlan arkada bahçeyi dolaşırlar. Sıra o, muhteşem saraya gelir. Sırasıyla her odayı gezerler. Sıra otuzdokuzuncu odaya gelir. Onu da gezerler. Kırkinci odaya gelince, lala, açmak ister. Oğlan: «Lala!.. niçin kırkinci odayı açmazsın?» der. Lala da: «Oğlum babanın vasiyeti var. Ecdadın ölüp gittiler bu odayı bir kecek olsun açmadılar. Sen de açmayacaksın» demiş. Oğlan merak etmiş. «Acaba niçin açmamışlar. Çare yok, ben açacağım.» demiş. Lala, açmaması için ne kadar uğraşmışsa da fayda vermemiş. «İllâ açacağım!» demiş ve kapıyı hızla açivermiş. Kapı açılır, açılmaz dev gibi bir arap çıkmış. «Ey insanoğlu!.. Seninle cengim var. Bütün ecdadını yendim, öldürdüm. Sıra sana geldi.» diye kükremiş. Oğlan da: «Haydi git koca fellâh!.. Sen kim olursun? İşte meydan buyur.» demiş. Birdenbire altüst olmuşlar. Arap bir hamlede büyük oğlanı altına almış ve işini bitirmiş. Ortanca oğlan da lalaya «Lala, babamızdan bize gezilecek hiç yer kalmadı mı?» deyince Lala «İşte bahçesi, işte kırk odalı sarayı, gez gör. Fakat kırkinci odayı açma çünkü ecdadın öldüler de o odayı açmadılar. Büyük kardeşin söz dinlemedi, odayı açtı. Ve öldü. Sen de

açırsan sen de öleceksin!» der. Ortanca oğlan onu dinlemez. Bütün bahçeyi dolaşır. Sarayın her odasını dolaşır. Sıra kırkinci odaya gelir. Lalanın sözünü dinlemez. Kapıyı açar. Karşısına koca Arap gerilir. «Ecdadını mahfettim. Büyük kardeşini de öldürdüm. Sıra sana geldi. Seninle cengim var, delikanlı!» der. Oğlan: «İşte meydan!.. Kardeşimin intikamını senden alacağım Arap!..» diye cevap verir. Altüst olurlar. Uzun bir boğuşmadan sonra Arap, ortanca oğlanı da alteder. Vücudunu ortadan kaldırır. Gezme sırası küçük oğlana, Şihzadeye, gelir. «Lala be! der. Allah aşkına babamızdan bize, hiç gezip, gönül eyleyecek, bir yer kalmadı mı?» der. Lala: «Neden kalmamış şevketlüm! Neden, işte bahçeler, işte kırk odalı saraylar. Gez, gör. Yalnız kırkinci odaya sakın ha girme!. Ecdadın ölüp gittiler de ömürlerinde hiç girmediler. Büyük kardeşin söz dinlemedi açtı. İnadını canıyla ödedi. Ortanca kardeşin de aynı âkıbete uğradı. Korkarım ki sultanım, sen de aynı âkıbete uğramayasın.» der. Şihzade bahçeyi gezer, odaların her birini görür. Sıra kırkinci odaya gelince: kapıyı açar. Karşısına gerilen Araba: «Arap seninle cengim var!..» der. Arap ise gülüverir. «Hih!.. der. Ecdadını dünyada koymadım. Büyük kardeşini öldürdüm, ortanca kardeşini de öldürdüm. Sıra sana mı geldi? Vay çocuk vay!» der ve Şihzadenin üzerine atılır. Altüst olurlar. Şihzade Arabı altına alır. Öldürmek ister. Arap, o sırada bir güvercin olup, fır uçar, pencereye konar. Şihzadeye hitaben: «Brav sana» der. Ve ilâve eder. «Benim adım Zülfü Siyah. Beni madem ki yendin, ben senin oldum. Bir demir çarık, bir de demirden âsa yaptır? Demir çarığı giy, demir âsayı asın. Demir çarık nerde delinir, demir âsa nerede asılırsa, ben oradayım.» der ve fırlayıp uçar, gider.

Şihzade, beyninden vurulmuşa döner. O Arap ki, güzelliği dillere destan

olan Zülfü Siyah imiş. Zülfü Siyah, o memleketin en güzel kızı, en zengin evlâdı imiş. Anasından beddua almış. «Bir p. İshaha 40 yıl araplık yapasın!» diye. Bu Zülfü Siyah işte, o Zülfü Siyah imiş. Beddua almasının sebebi de, o diyarın en mumtaz şahsiyeti olan, Bey Oğluna, varmaması imiş.

Şihzade en iyi ustalara demirden bir çift çarık, bir âsa sipariş eder. Demir çarık, demir âsa yapılır; sarayları, bahçeleri, padişaha ait her şeyi lalaya teslim eder. «Eğer ben gelmez isem senin olsun. Gelir isem bütün teslim ettiklerime iyi bak. Kendi malın gibi.» demiş. Bir heybe de altın alarak yola çıkmış. Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Taşlar, topraklar eze eze, bulanık sular içe içe yol yürümüş. Hâlâ demir çarık delinecek, demir âsa asılacak. Fakat nâfile... Kadere boyun eğmiş. Aylar, yıllar bıkmadan, usanmadan yürümüş. Tam yedi sene. Bu yedi senenin adı var da dili yoktur. Yolculuğunun yedinci senesinde bir de bakar ki, demir çarık delinmiş, demir âsa asılmış. «Hah! İşte, burası galiba!..» demiş. Etrafına bakınmış, kimseler yok. Bir de bakmış ki biraz ilerde bir kocakarı kuyuda su dolduruyor. Hemen kocakarının yanına gider. «Nine! Zülfü Siyah'm evi neresidir söyler misin.» demiş. Kocakarı: «A!. Yavrum elim ile göstersem elimi keserler, dilim ile söylesem dilimi keserler.» demiş. Şihzade kocakarının avucuna bir altın sıkıştırıvermiş. Altını görünce kocakarı hiç durur mu? Şihzadeye: «Oğlum demiş ben su kaplarını alayım. Dinlenmek bahaneyle evin köşesinde durayım. Bil ki o, Zülfü Siyah'm saraydır.» demiş. Ve kaplarını aldığı gibi yola koyulmuş. Vара vara, muhteşem bir sarayın köşesine varır, durur. Sonra da çekilir gider. Şihzade sarayın olduğu yere varır, şu sözü (türküyü) söyler:

Az senelik uz senelik
Geçtiğim yollar dosdolank
İçtiğim sular busbulank
Uyan benim Zülfü Siyah'm

der. Fakat cevap alamaz, devam eder:

Yedi senedir yol tepirim
Taş ile toprak ezerim

Mecnun olmuşum gezerim
Uyan benim Zülfü Siyah'm

Fakat yine ses yok. Bu sefer daha yakın, daha yakın söyler:

Demir âsam asıldı
Demir çarığım delindi
Uyan benim Zülfü Siyah'm

der. Kız dalgın uykusundan uyanır. O da cevabını söyler bakalım ne söylemiş:

Sağ bileğimin üstünde yatır iken
Derin uykulara dalmış iken
Seni ben geçen yolculardan sanırdım
Hoş geldin Şihzadem hoş geldin

der. Ve bütün kapılar ardına kadar açılır. İki sevgili kucaklaşırlar. Çekilen zahmetler, beklenen hasretlikler o an için sanki çekilmemiş döner. Şihzade yol teperken, meğerse Zülfü Siyah da O'nun yolunu gözlemekte imiş. Allahtan olacak. Hiç gelmiyen uyku, o saniyecik gelivermiş de sağ bileğinin üstünde uyuyuvermiş imiş.

Şihzade bütün gün Zülfü Siyahın yanından ayrılmaz imiş. Bir gün böyle, iki gün böyle derken aradan aylar geçmiş. Bir gün Zülfü Siyah: «Aman Şihzadem!. Senin canın sıkılıyor, bir gül bahçesine gitsen de vakit geçiren olmaz mı? Hem biraz da avlanırsın.» demiş. Zülfü Siyahın bahçesi de çok şirinmiş, her türlü güller, her türlü kuşlar orada imiş. Şihzade «Peki!» der ve bahçeye gider. Biraz gezip, dolaştıktan sonra tekrar saraya döner. Bir gün böyle iki gün böyle derken Zülfü Siyah: «Aman Şihzadem, ava gidersin! Bir av vurmadan ne duru-durmak döner, gelirsin. Yok bir derdin mi var?» diye sormak gafletinde bulunur. O zaman Şihzade de: «Hanımım der. Sensiz duramıyorum. Senden bir nebze ayrılmak istemiyorum, seni gözümden ayıramıyorum.» der. Zülfü Siyah buna karşı: «Öyle ise saçından iki tel al götür. Beni görmek isteyince ona bakıverirsin.» demiş. Şihzade saçları alıp, cüzdanına koymuş. Sonra da tutmuş gül bahçesi yolunu. Gül bahçesini gezerken Zülfü Siyah aklına gelivermiş. Cüzdanından saçları çıkarmış. Bakayım derken ânî bir yel gelmiş. Şihzadenin elinden saçları aldığı gibi uçurmuş.

(Gelecek sayıda btecek)

Aynı Olayları :

Milletlerarası Brüksel Sergisi ve Halk Danslarımız

Brüksel'de açılan Milletlerarası Sergi'ye geniş şekilde katılan Memleketimiz, bu arada Halk Danslarımızı da Yurd dışında ilk defa geniş bir kadro ile temsil etmiştir. 3 Temmuzda Erzurum, Bursa ve Balıkesir folk dans toplulukları önce Nis'e, oradan Paris'e, sonra da Brüksel'e ulaşmıştır. Fransadaki gösterilerde büyük ilgi çeken bu topluluklara, 3 Ağustos'ta tren yolule Nihat Uytun idaresinde Sirkeci'den Brüksel'e hareket eden Gaziantep, Trabzon, Çorum Halk Oyunları Toplulukları ile Kırklareli Çifte Davul - Zurna Birliği de katılmıştır. Yedi bölgemizi temsil eden bu yedi topluluk, Brüksel'de Türk Günü olarak ayrılan 7, 8 ve 9 Ağustos günlerinde Brüksel Sergisi'nin en büyük hâdisesi olmuştur. Mehter Takımı da bu topluluklara katılmıştır.

TÜRK HALK OYUNLARINI YAŞATMA VE YAYMA TESİSİ'NİN İLMİ ÇALIŞMALARI

Dört yıldanberi çalışmalarda bulu-

nan Türk Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayma Tesisi, bu sene Halk Oyunları Bayramı yerine, ilmi çalışmalar yapmayı plânlamıştır. Bu sebeple gelecek senelerde daha değişik ve zengin oyunlarla halkımızın karşısına çıkmak imkânını bulacaktır.

Bu çalışmalar meyanında:

1 — Ferruh Arsunar, 1 Ağustosta Çorum, Tokat, Maraş, Gaziantep ve Havalisi'ne Halk Dansları ve Temsili Halk Oyunları derlemesine çıkmıştır.

2 — Şerif Baykurt, Trakya Bölgesi'nde 15 Ağustosta bir derleme gezisine başlamıştır. Bu havalinin halk danslarını daha evvel unutulmaktan kurtaran arkadaşımızın, bu çalışmasının da verimli olacağı muhakkaktır.

3 — Eylül başında ise Ahmet Kutsi Tecer ile Halil Bedi Yönetken, Balıkesir, Manisa, İzmir, Aydın, Denizli, Antalya ve etrafında Yürükler'in dans, türkü ve temsili mahiyetteki oyunlarını tesbit edeceklerdir.

Kalkınma İçin

TASARRUF

Tasarruf İçin

ŞEKERBANK

ŞEKERBANK

En Yüksek İsabet İhtimali

**daha
ucuzdur...**

...çünkü FAY miktar itibarıyla daha fazladır, kalite bakımından daha üstündür... dolayısıyla fiat bakımından çok daha ucuz gelir. Harika temizleme tozu FAY'ın, bıçak, çatal, kaşık, tayan, emaye ve madeni eşya ile bütünümlü temizlik işlerinize getirdiği kolaylık ve sür'atten siz de istifade ediniz... hemen bugün FAY ALINIZ.

Fay Temizleme Tozu, Puro Sabun Fabrikasının yeni tesislerinde, mültehasstis kimyagerler tarafından hususi formülle imal edilmektedir.

Evlerde, Fabrikalarda,
Mekteplerde,
Hastanelerde,
Otellerde, Lokantalarda
ve bütünümlü
temizlik işlerinde

fay

**DAHA İYİ
HERŞEYİ ✓ TEMİZLER**

Yıllık aboneli 5,
altı aylık aboneli 2,5
Liradır.
Yurd dışı senelik abone
2 dolardır.

**TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI**

Adres teğist'lerinde
ücret alınmaz.
Basımın yazılar
isten'nce geri gönderilir.
(Ek'ç'g'l Basımev')

Yazı İşleri Mes'ul M'ürü: **İ. HİNÇER**

Adres: Yeşild'rek, Sultanmektibi Sokak, No. 17, İstanbul